

KAS MAGISTRIST KOHE DOKTORIKS?

Viimastel aastatel on ajakirjanduse kaudu võimendunud kurtmine, et Eestis on liiga vähe neid, kel doktorikraad. See probleem puudutab ehk mõningaid erialasid, ent kindlasti mitte kõiki. Mõnel alal on doktorikraadi omanikke vaata et liigagi palju. Olen viimasel ajal sattunud lugema doktoritöid. Vastavalt minu huvisuunale on need folkloristlikud, aga ka kirjandusloo ja ajaloovaldaja uurimused. Ja üldmulje on see, et tööde tase on äärmiselt kõikumine: hiilgavate uurimuste kõrval on faktivaeseid, ent seda sõnaohtramaid töid, mille kaitstus on kaheldav või äratav imestust. Millest võib see kõikumine tingitud olla?

Minuealised ehk mäletavad veel Soome teadlaste esimesi külaskäike toonasesse Eesti NSV-sse. Selgesti on mees, kui saabus prof Matti Kuusi oma õpilastega. Nende seas oli bakalaureusi, magistrit ja litsentsiaate. Esimesed ja viimased nimetused olid meile täiesti võõrad, aga nende sisu küsida ka ei tihanud. Pidasime magistrit endiselt teaduskraadiks, bakalaureusest ega litsentsiaadist ei osanud midagi arvata. Alles pärast korduvaid külaskäike saime selgitust: bakalaureus ja magister märgivad õpinguastmeid ülikoolis, litsentsiaat on aga esimene teaduskraad, meie toonane kandidaat.

See oli huvitav vahemäng, kuni saime taas vabaks ja liitusime omakorda tolle Bologna kokkuleppega. Nüüd on meilgi tituleeritavaid kuhjaga. Peaasi on mees pidada, et bakalaureust ei samastataks ülikooli lõpetanuga – Gustav Suitsu sõnul on ta pigem õpingutes takerdunud tudeng – ega magistrit teaduskraadiga. Viimast võimendab aja-

kirjanduses kohatav termin *teadusmagister*. Selle all mõeldakse ilmselt isikut, kes on ülikooli lõpetanud enne Bologna leppe Eestis kehtima hakkamist. Taotlede doktorikraadi, pidi tegema enne magistritööd. Küllap on võhikulegi selge, et õpinguid lõpetav magistritöö ei ole – ega saagi olla – võrdne iseseisva uurimusega. Sellest siis see *teadusmagister*, sest magister põhimõtteliselt ei ole teaduskraad. Siit ilmneb taas meie otsustajate järelemõtlematus: kui kandidaadikraad samastati doktorikraadiga (miks küll?), siis tulnuks ka ülikooli diplomitöö samastada magistritööga.

Paratamatult tekib küsimus: kas on õige suunata ülikooli lõpetanu kohe doktoritööd tegema? On ilmne, et vajame vaheastet, nimetatagu seda siis kandidaadiks, litsentsiaadiks või kuidagi kolmat moodi. Teadlasetüüpe on ju rohkesti. On usinaid faktikogujaid, ülevaadete kirjutajaid, populariseerijaid jne. Vähe on aga neid, kes rajavad uusi suundi, leiavad uusi meetodeid, avastavad uusi vaatenurki. Aga just nemad pälvivad doktorikraadi.

Me oleme oma ainsat teaduskraadi jõudsasti kas devalveerimas või juba devalveerinud. Viimane aeg oleks midagi ette võtta. Suunitlus kõik põhikooli lõpetajad gümnaasiumi, kõik gümnaasiumilõpetajad ülikooli ja kõik ülikoolilõpetajad doktoriks vajab filtrit. Ja selline valikfilter võiks olla just doktorieelne teaduskraad. Pealegi oleme – nii vähe, kui tean – üks väheseid riike (kui mitte ainuke) Euroopas üheainsa teaduskraadiga. Ühesõnaga *caveant consules...*

ÜLO TEDRE